

DOKUMENTI O DELOVANJU OTROŠKEGA ZAVETIŠČA V KOPRU

Slavica PAVLIČ

prof., muzejska svetovalka, ravnateljica Slovenskega šolskega muzeja, 6100 Ljubljana, Plečnikov trg 1, SLO
direttrice del Museo scolastico sloveno, 61000 Lubiana, Piazza Plečnik 1, SLO

IZVLEČEK

Iz dokumentov Pokrajinskega arhiva Koper o delovanju Otroškega zavetišča v Kopru v času od 1839 do 1908 si lahko ogledamo delovanje te dobrodne ustanove za otroke iz siromašnih družin. Ustanovitev je odobrila vlada, podpirali pa so jo premožnejši meščani. Iz navedenih dokumentov ni mogoče ugotoviti narodne pripadnosti otrok, niti če so bili med njimi tudi otroci slovenskih staršev. Zavetišče je delovalo po sprejetem statutu in pravilniku iz leta 1882.

Začetki otroškega varstva segajo v leto 1839, ko je vlada z dekretom 26. januarja 1839 /štev. 1181/ ustanovila in 26. novembra istega leta slovesno odprla prvo otroško zavetišče v Kopru. Za ustanovitev in odprtje otroškega zavetišča ima največ zaslug odvetnik Antonio de Madonizza, ki je svojim nastopom in odlično govorniško duhovitostjo prepričeval meščane o prepotrebni ustanovi za varstvo in zaščito revnih otrok. Sledili so mu grof Giuseppe del Tacco, ki se je zavzemal za dobrodelnost ustanove ter zakonca Grisoni, grof Francesco in grofica Marianna Pola s svojo neprecenljivo darežljivostjo. Oba zakonca sta na samem začetku, ob ustanovitvi, prispevala 5.000 forintov. Prav tako so tudi drugi premožni meščani med seboj tekmovali z različnimi oblikami dobrodelnosti. Med njimi naj omenimo Mario Bartolomeo, ki je darovala 300 forintov, grof del Tacco 400 forintov in Maria Volpi, ki je darovala hišo in torkljo /priprava za stiskanje olja iz oliv, op.p./.¹

V prvih dveh letih delovanja te nadvse koristne ustanove so se pokazale pomanjkljivosti: premajhna prostornina sob in previsoka najemnina. Ponovno je priskočila na pomoč grofica Marinna Pola - Grisoni, ko je kupila dvonadstropno hišo s prostornim vrtom v ulici svetega Blaža in tako zavodu pripravila prostoren dom. V nove prostore se je zavetišče preselilo leta 1841. Grofica pa še ni bila zadovoljna s to dragoceno daritvijo, s katero je hotela zagotoviti boljše življenje zavetišču. V oporoki je zapisala, da kakor hitro bi ustanovitveni kapital Zastavljalnice Pietra Grisonija, ki jo je ustanovil, dosegel dogovorjeno mejno vrednost, bi šel presežek trajno za

dodelitev šestih dot - letno po 200 forintov vsaka - v korist poštenih mladih deklet v mestu, preostali del pa v korist imetja otroškega zavetišča.

Leta 1856 je bilo v otroškem zavetišču 80 otrok. Izdatki so se izravnavali z dohodki, ki so znašali približno 800 forintov. Toda kmalu se je vesplošno navdušenje poleglo tudi v odnosu do te ustanove. Določene neugodne okoliščine so zavetišču onemogočile, da bi še ustrezalo zahtevam svoje dejavnosti tako popolno kot na začetku svojega obstoja. Leta 1866 so morali zavetišče zapreti, deloma zaradi vojnih zapletov, deloma pa zaradi epidemije kolere. Ponovno so zavetišče odprli leta 1868, čeprav je med tem zagon dobrodelnosti v javnosti zelo upadel. Ob nenehni skrbi upraviteljev je bilo zavetišče odprto do septembra 1870; nato so ga morali ponovno zapreti zaradi pomanjkanja sredstev. Umrli je namreč zadnji član uprave dr. Madonizza.

Z zaprtjem otroškega zavetišča pa v srcih meščanov ni zamrla zamisel, da bi delovanje te ustanove obnovili. Občinsko zastopstvo je na predlog svoje deputacije prevzelo dobrodelnostno ustanovo v svojo zaščito s tem, da jo je priznalo za občinski zavod ter imenovalo pristojno komisijo, sestavljeno iz uglednih zastopnikov.

Po zaslugi prizadevnega predstojnika občinske uprave Cristofora de Bekija in pomožnega svetovalca, zaslužnega dobrotnika Giuseppa Pellegrinija in komisije, ki so jo sestavljali poleg že omenjenih še dr. Augusto Gallo, Luigi Sossich, dr. Leon Zaccaria in dr. Giovanni de Monzini, ter predstavnikov občinske uprave Pier'Antoniom Gambini je prišlo na občinski upravi do ponovnih

1 Municipio di Capodistria 1332-1945, Arhivski fond občine Koper Fasc 75 spis štev. 879 za leto 1873

razgovorov o potrebi odprtja otroškega zavetišča, ker je število revnih otrok, ki so bili brez varstva in zaščite, naraščalo. Komisiji je bila naložena dolžnost, da likvidira zavodovo premoženje in predlaga višino sredstev za ponovno odprtje ter preskrbi zadostno količino sredstev za preživetje in za organizacijsko prenovo v skladu z duhom časa in zakoni, ki so bili v veljavi.²

V tem času je že izšel tretji osnovnošolski zakon (leta 1869)³, ki je predvideval ustanavljanje otroških zavetišč, ter določila iz leta 1872⁴, ki dajejo otroškim zavetiščem pravni položaj vzgojne ustanove s pravico javnosti.

Po prizadevanju te zaslužne komisije so pokrili vse upravne izdatke, predlagali so letno občinsko dotacijo v višini 300 forintov, kar je zastopstvo odobrilo, zbrali so tudi obročne podpore meščanov, med katerimi moramo omeniti Solinarski konzorcij v višini 100 forintov za tekoče leto.

Ko pa so ugotovili, da je stalni realni dotok sredstev v višini 1.035 forintov (ne da bi šteli še zasebna darila), so se odločili, da je možno zavetišče ponovno odpreti. S tem so lahko ustregli revnim meščanom, saj so omogočili varstvo njihovih otrok.

V tem času je bilo število sprejetih otrok še omejeno; ne samo zaradi omejenih dohodkov, ampak tudi zaradi slabše gospodarske moči. Upali so, da se bo število otrok večalo vzporedno z boljšim gospodarskim razvojem.

Tudi notranja sestava zavoda je počasi doživljala prenovno. Komisija je imela v načrtu postopno uvedbo takega sistema delovanja, ki bi bil povezan z naravo tamkajšnjega prebivalstva. Friderich Fröbel je znal zanje pripraviti svoje okolje tako, da so njegov sistem sprejeli sodobni vzgojitelji, kar se je kasneje bogato obrestovalo v otroških zavetiščih.

Še pred odprtjem zavetišča so 18. aprila 1873⁵ izdali okrožnico z naslednjo vsebino: S pomočjo mestnih ustanov in posameznih dobrotnikov bo prvega dne v maju ponovno odprto Otroško zavetišče, ki bo do svoje popolne ureditve in do zagotovitve virov za obstoj in delo sprejelo omejeno število, to je trideset otrok, dečkov in deklic.

Tisti starši ali skrbniki, ki bi hoteli dobiti dovoljenje za vpis lastnih otrok ali varovancev, morajo predložiti pisne prošnje na tajništvo občine do vključno 26. dne tega

meseca. Pri tem morajo navesti in predložiti naslednja dokazila:

1. potrdilo o starosti od tretjega dokončanega leta do šestega,
2. pristojnost v občini Koper,
3. dokazilo o slabi materialni osnovi,
4. potrdilo o zdravem telesnem stanju.

Vabila so pošiljali občinskim zastopnikom, mestnemu zastopstvu, članom Solinarskega konzorcija in Antoniji Altel, hčerki Agostine, s sledečim dopisom: "S prvim dnem prihodnjega maja bo zopet odprt domači zavod, to je Otroško zavetišče, zaradi česar boste spet začasno prevzeli dolžnost vzgojiteljice z mesečno plačo v znesku, ki je bil v rabi v preteklosti."⁶

Slavnostna otvoritev Otroškega zavetišča je bila 1. maja 1873 ob 11.30. uri v navzočnosti komisije, ki je v projekt vložila veliko dela, in predstavnikov oblasti.

Z odprtjem Otroškega zavetišča pa člani komisije z delom niso prenehali, ampak so, skupaj s člani upravnega odbora zavetišča, pričeli s pripravami statuta in pravilnika, ki naj bi v organizacijskem in vsebinskem delu pomenil napredek pri varstvu in vzgoji otrok. Statut je obsegal sedem, interni pravilnik pa sedemintrideset členov.

Statut⁷

1. člen: Kot pravna oseba ima karitativno otroško zavetišče, ki je dobrodelnna ustanova, za cilj brezplačno varstvo in vzgojo skozi vse leto, razen v prazničnih dneh, določenega števila otrok obeh spolov, ki so pristojni v mestu Koper, izhajajo iz materialno slabo preskrbljenih družin, so stari od treh do dovršenih šestih let: zavetišče jim zagotavlja en dnevni obrok juhe in dovolj kruha.

2. člen: Vzgoja, ki so je deležni otroci v otroškem zavetišču teži, k temu, da vsadi v intelekt in v srce otrok verska načela, ljubezen do družine in domovine ter pravični odnos do dela, urejenosti in telesne nege.

3. člen: Sredstva za vzdrževanje zavetišča obsegajo:

- donos od premoženja, ki ga ta dobrodelnna ustanova že poseduje;

- mesečne prispevke nekaterih dobrotnikov;
- morebitne dobrodelne prispevke v denarju ali od prodaj javnih vrednostnih papirjev, ki jih prispevajo tako zasebniki kot tudi javnopravne ustanove.

2 Fasc 75 spis šte. 879

3 Franc Heinz, Zbirka zakonov in ukazov o ljudskem šolstvu na Kranjskem, Ljubljana 1895. Državni zakon, s katerim se ustanavlja načela za poučevanje v ljudskih šolah 14. maja 1869.

4 Ministrski ukaz o otroških vrtcih in tem sorodnih zavodih 22. junija 1872 in Ministrski ukaz, s katerim se izdajajo določila o otroških vrtcih in njim podobnih zavodih /štev. 4711/ 22. junija 1872. Ministrskemu ukazu je bilo priloženo Glavno navodilo za okrajne šolske nadzornike glede otroških vrtcev in sorodnih zavodov. Po statističnem poročilu Ministrstva za kulturo in pouk za leto 1869 /Kinderbewahr-Anstalten der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder im Jahr 1869. Jahresbericht des k.k. Ministeriums für Cultus und Unterricht, Wien 1872 str. 285-287/ so bili v Kopru in Piranu trije vrtci, 40 vrtnaric je poučevalo 471 otrok, 251 deklic in 220 dečkov.

5 Fasc 75 spis šte. 879, 18. aprila 1873

6 Fasc 75 spis šte. 879, 21. aprila 1873

7 Fasc spis šte. 331,553, predlog statuta in pravilnika za otroško zavetišče v Kopru 20. septembra 1881

4. člen: Sedanje premoženje te dobrodelne ustanove in njegovo možno povečanje sta stalno ločena od občinskega premoženja in se vedno prenašata na zavetišče.

5. člen: Upravljanje te dobrodelne ustanove je zaupano upravi; to sestavljajo trije zaupanja vredni meščani, ki jih izvoli Mestno zastopstvo.

6. člen: Vsak od treh izvoljenih članov ima naziv "Direktor", starešinstvo med izvoljenimi pa pripada onemu, ki je prejel v prvem glasovalnem krogu največ glasov; za druga dva pa velja prednost po številu let na tej dolžnosti.

7. člen: Direktorji opravljajo svojo nalogo za dobo šestih let; na koncu prvega dveletja eden izmed treh preda svojo nalogo, vendar tako, da o tem odloča žreb; pozneje pa se izločanje opravi po starešinskem načelu. Občinsko zastopstvo tedaj imenuje nadomestnega direktorja, obema, ki ostajata, pa se starešinstvo poveča. Po tej metodi se vsaki dve leti opravi nadomestitev, ko odpade en član po starešinstvu; na ta način eden od prvotno izvoljenih obdrži svoje mesto dve leti, drugi štiri, tretji pa šest let. Vsak direktor je lahko ponovno izvoljen, nima pa pravice do starešinstva, ki mu je prej pripadalo.

INTERNI PRAVILNIK

Prvo poglavje - Naloge uprave

1. člen: Uprava v sestavi po 5., 6. in 7. členu statuta predlaga izboljšave, ki naj se uvedejo v ustanovo; predlaga proračune in zaključne račune; sklepa o pogodbah za dajanje kmetijskih površin in stavb v najem ter določi pogoje; sklepa o pogodbah za opravljanje del; v nujnih primerih suspendira ali odpusti pomožne delavce te dobrodelne ustanove in sprejme vse ukrepe, ki so po lastni presoji potrebni za redno življenje same ustanove. Osebjem odobrava eno- ali večdnevne dopuste. Sme suspendirati tudi vzgojiteljico, a pravico do njenega odpusta ima samo Zastopstvo; določa in usklajuje urnik, ki je potem obvezen.

2. člen: Uprava preda zadeve, za katere ni pooblaščenca, Deputaciji oziroma Občinskemu zastopstvu. Le-to je pristojno za:

- imenovanje in odpust vzgojiteljice;
- odobritev proračuna in zaključnega računa ustanove;
- odobritev morebitnih sprememb tega statuta.

3. člen: Kadar uprava potrebuje pomoč kurirja, si pomaga s kurirji v službi na občini, ki torej morajo opraviti sprejete dolžnosti, vendar s predhodno privolitvijo velečastnega gospoda predsednika občinske uprave ali njegovega namestnika.

4. člen: Uprava nadzira delovanje zavetišča tako z disciplinskega kot z gospodarskega vidika in skrbi za to, da osebe opravljajo svoje dolžnosti v skladu z navodili predpostavljenih, s statutom in s tem interim pravilnikom; določi količino dnevnega obroka, ki ga mora dobiti vsak otrok; hrani oziroma podpisuje dopise; varno hrani listi-

ne zavetišča in vodi seznam sprejetih otrok; upravlja imetje zavetišča in izdelava proračun in zaključne račune.

Drugo poglavje - O zdravniku

5. člen: Občinska uprava poskrbi, da se v zavetišču opravi vsaj en zdravniški pregled na teden, zato da lahko v redu spremlja zdravstveno stanje otrok.

Tretje poglavje - Sprejem otrok

6. člen: Po svoji pristojnosti uprava sklepa o sprejemu otrok in določa število varovancev v mejah, ki jih narekuje višina rednih letnih dohodkov ustanove, ti pa so razvidni v ustreznem proračunu.

7. člen: Uprava vodi poseben predvpisni register, v katerega se vpisujejo podatki vseh otrok, ki jih prijavijo starši ali namestniki. Ko uprava zbere imena vseh predpisanih otrok, poskrbi za točne podatke o slabem materialnem stanju njihovih staršev, da lahko dá potem svoj glas za sprejem najbolj potrebnih, seveda z omejitvijo, ki jo vsebuje 6. člen. Sprejeti otroci morajo biti najmanj tri leta in ne več kot pet let stari. Ko enkrat dosežejo starost šolske obveznosti, to je za vpis v osnovno šolo, jih ustanova odpusti.

Sprejmejo se samo otroci, katerih sorodniki stalno bivajo v mestu.

8. člen: Otroke se sprejme samo enkrat letno v mesecu novembru, razen v izjemnih primerih.

9. člen: Velja splošno pravilo, da se ne sprejme več kot en otrok iz ene in iste družine. Uprava pa ima pravico odstopati od tega pravila v primerih, ki terjajo posebno obravnavo oz. pozornost.

10. člen: Starši, ki želijo opraviti predvpis svojih otrok, morajo priti v upravo in predložiti:

- otrokov rojstni list, ki ga je izdal častiti župnijski urad,
- potrdilo o rednem cepljenju in o telesnem zdravju otroka.

11. člen: Delovni čas v zavetišču je od 1. aprila do 1. oktobra od 8. do 6. ure popoldne; v drugi polovici leta pa je od 8. do 4. ure popoldne.

12. člen: Starši ali njihovi namestniki morajo pripeljati otroke v zavetišče ob določeni uri in jih ne morejo odpeljati pred večerom.

13. člen: Otroci morajo priti v zavetišče kolikor je mogoče snažno napravljeni, bodisi kar zadeva obleko bodisi kar zadeva osebno higieno; vsak pa mora imeti pri sebi še žepni robec.

Ko bi se pripetilo, da kateri stopi v zavetišče v neurejenem stanju, kljub temu da je vzgojiteljica starše večkrat opomnila, bo tak otrok izključen toliko časa, kolikor ga odredi vodstvo zavetišča od primera do primera; pozneje je možno otroka dokončno odpustiti, odvisno pač od nadaljnega poteka stvari.

14. člen: Otroci, ki zbolijo, se takoj odstranijo, tako da se ne morejo udeleževati dejavnosti v zavetišču do

popolne ozdravitve; povratek v zavetišče ni možen brez zdravniškega spričevala.

15. člen: Med svojim bivanjem v zavetišču otroci ne smejo biti prepuščeni samim sebi, to se pravi ostati brez potrebne nadzora.



Notranjost otroških jaslí konec 19. stoletja. SŠM. Inv. št. 3397

Četrto poglavje - O vzgojiteljicah

16. člen: Vzgojiteljica mora biti v zavetišču pol ure pred časom, ki je odrejen za prihod otrok.

17. člen: Vzgojiteljica ne sme sprejeti otrok, ki jih določenega dne domači privedejo v zavetišče eno uro po začetku dnevnih dejavnosti po urniku.

18. člen: Prvo dnevno opravilo vzgojiteljice je poimensko glasno preverjanje, ali so vsi otroci navzoči, kakor hitro je mimo ura, ki je določena za njihov prevzem; po posebnem službenem registru z napisom "Dnevnik", kamor so vnešena imena vseh otrok, vzgojiteljica vsakodnevno preveri število navzočih in zapiše imena odsotnih.

19. člen: Potem ko ugotovi število navzočih otrok, vzgojiteljica naroči pri pomožnemu osebju sorazmerno količino živil za ustrezno število porcij juhe.

20. člen: Vzgojiteljica prevzame v varstvo in uporabo pohištvo, orodje in vse drugo, kar uprava sklene, da ji mora predati; vzgojiteljica vodi o tem evidenco v posebni inventarni knjigi. Kadar pride do kake okvare ali se ugotovi pomanjkljivost v materialu ali pohištvu zavetišča, mora čimprej obvestiti upravo za primerna popravila ali nadomestila.

21. člen: Sestavi mesečni pregled o gibanju števila navzočih otrok in vsega, kar je uprava predpisala, in le-tej potem izroči vso zbrano evidenco na koncu vsakega meseca.

22. člen: Vzgojiteljica mora s prisrčnostjo navezati otroka nase, zato da radi sprejemajo njene nasvete; skrbi tudi za to, da jim vsadi pravila lepega vedenja in prijaznosti, ki so del olike današnje civilizacije.

23. člen: Ko bi se primerilo, da bi kdo od otrok zaslužil kazen, se ta izrazi samo v tem, da se ga loči od drugih varovancev za toliko časa, kolikor se meni, da je to sorazmerno s storjenim prekrškom, sicer pa se mu samo onemogoči udeležba pri rekreativni dejavnosti. Ko v hudih primerih vzgojiteljica ugotovi popolno neprilagodljivost, to prijavi upravi.

24. člen: Vsako telesno kaznovanje je prepovedano.

25. člen: Ko vzgojiteljica ugotovi, da je kak otrok brez utemeljenega vzroka odsoten že tri dni, obvesti o tem upravo, ki bo starše posvarila: ko bi to ne zaleglo, se poskrbi za otrokovo izključitev.

26. člen: Vzgojiteljica se ne more oddaljiti od zavetišča niti za trenutek, razen v primerih absolutne in dokazane potrebe. Kadar potrebuje eno - ali večdnevni dopust, ga odobri uprava, ki bo določila tudi trajanje.

27. člen: Vzgojiteljici je strogo prepovedano sprejemati darila od otrok ali njihovih sorodnikov.

28. člen: V zavetišču - že od veže naprej - mora brez izjeme vladati mir: to velja tudi za priljudnost in prijaznost v medsebojnih odnosih med zaposlenimi in med zaposlenimi in otroki.

29. člen: Vzgojiteljica mora vestno in natančno upoštevati to, kar je zapisano v tem Pravilniku, in naj to zahteva od zaposlenih.

Peto poglavje - O pomočnicah

30. člen: Zavetišče ima zaposleni dve pomočnici; prva ima naziv in ustrezne dolžnosti hišnice in kuharice; stanuje v stavbi zavetišča; druga pa ima dolžnost delavke za manj zahtevna opravila. Obe sta podrejeni vzgojiteljici neposredno, a pod nadzorstvom uprave. Prejemata mesečno mezdo.

31. člen: Njune dolžnosti so:

- vzdrževanje snage v vseh prostorih zavetišča;
- pomoč vzgojiteljici v opravilih, za katere jo potrebuje;
- skrbna priprava dnevnega obroka;
- skrb za red in čistočo vsega pribora, ki ga sprejemata v rabo;
- vzdrževanje reda in higiene v kuhinji.

32. člen: Morata pa še iti po opravkih zunaj zavetišča, a le za potrebe le-tega in izključno po naročilu uprave.

33. člen: Ne smeta iz kakršnegakoli nagiba ali pretveze oštevati ali - še manj - kaznovati otrok.

34. člen: Obema pomočnicama je najstrožje prepovedano sprejemati darila od otrok ali njihovih sorodnikov.

35. člen: V primeru upravičene potrebe lahko dobta od vzgojiteljice dovoljenje za odsotnost, katero določa vzgojiteljica po svoji sodbi.

36. člen: Uprava kaznuje vsak prekršek tega internega pravilnika po krivdi plačanega osebja po teži primera: z opominom, začasnim suspensom, odpovedjo službe.

Odpoved službe vzgojiteljici se lahko izreče le s sklepom mestnega zastopstva.

37. člen: Ta statut s priloženim internim pravilnikom, začne veljati, kakor hitro ga odobri mestno zastopstvo.⁸

Poslano iz mestne uprave

Statut in pravilnik je pregledal odbor, čigar naloga je bila poročati mestnemu svetu. V odboru so bili prečastiti monsignor župnik, prošt Francesco Petronio, velespoštovani gospod vitez Giacomo Babuder in velespoštovani gospod dr. Pio Gambini. Mestni svet je statut in pravilnik otroškega zavetišča potrdil 28. aprila 1882.⁹

Po določilih pravilnika so morali člani upravnega odbora zavetišča vsako leto pripraviti poročilo in zaključni račun ter ga poslati mestnemu zastopstvu.

Poročevalec Andea Bullo je 17. februarja 1882 poslal velespoštovanemu mestnemu zastopstvu sledeče poročilo: glede na nalogo, ki mi je bila naložena na drugem zasedanju mestnega zastopstva, si kot poročevalec podpisanega odbora štejem v čast, da predložim naslednje poročilo.

Otroško zavetišče za otroke je leta 1881 delovalo vse dni, razen ob nedeljah in praznikih.

Mesečno je zavetišče sprejelo vsak dan povprečno 47 otrok - 24 dečkov in 23 deklic - a se je število otrok proti koncu leta dvignilo na 567 - 284 dečkov in 283 deklic.¹⁰

Skupni stroški oskrbe, preračunani na otroka, so narasli na 3 solde in 52 stotink dnevno, tako, da so skupno znašali 456,04 forinte. Celotni izdatki zavetišča za vzdrževanje, pomožna dela, čuvanje stavbe, za obutev in razne izdatke so se dvignili na 895,63 forintov.

Tako so znašali celotni izdatki za zavetišče 1.091,27 forintov, dohodkov pa je bilo 1.513,32 forintov in tako so preteklo poslovno leto zaključili z blagajniškim prebitkom 422,05 forinta, kar je sorazmerno veliko.

Po pregledu zaključnega računa, ki ga je uprava zatočišča predložila mestnemu predsedstvu, skupaj s pripadajočimi dokazili, ki so ga dopolnjevali, je bilo ugotovljeno, da je stanje povsem pravilno prikazano. Pravilnost poslovanja je potrdil predstojnik mestne uprave v Kopru 23. februarja 1882.

Po dvajsetih letih, 25. maja 1908, je poročevalec zapisal: "Že skoraj 70 let /1839-1908 op.p./ se naše mesto ponaša z dobrodelno ustanovo, ki je najbolj sveta in najbolj koristna ustanova. Deluje z vso skrbnostjo in premišljena darežljivost naših prednikov z naravnost čudežno intuicijo za ukrepe in skrbi, zaradi katerih se je danes telesna in moralna vzgoja siromašnih otrok dvignila na raven širokega in plemenitega politično - socialnega delovanja." To poročilo je poročevalec poslal občinskemu uradu v Koper in Istrskemu deželnemu odboru v Poreč.

Otroško zavetišče je tudi v 20. stoletju še delovalo po sprejetem statutu in pravilniku iz leta 1882, dopolnje-

nem z reformami in izboljšavami, ki so bolj ustrezale naprednemu duhu časa v skladu z njegovimi smotri. Njihov smoter je bil, da z ljubeznijo skrbijo za otroke tam, kjer otroci te skrbi niso deležni, bodisi zaradi smrti staršev bodisi zaradi nezmožnosti staršev pri vzgoji otrok. S tem jih zavetišče odteguje nevarnim in škodljivim vplivom ulice. To humanitarno poslanstvo izvaja ustanova s tem, da nudi brezplačno varstvo in vzgojo skozi vse leto precejšnjemu številu otrok obeh spolov, ki bivajo v mestu.

Med svojim dolgoletnim obstojem je zavetišče, zlasti v zadnjih dvajsetih letih, z volili in darili ter letnim prebitkom po zaslugi modrega in previdnega gospodarjenja uprave v vseh mandatnih obdobjih čedalje boljje gospodarilo. Z novimi volili in vedno večjimi darili si je zavetišče povečalo svoje premoženje do znatnega zneska 34.848,38 kron, ne da bi k temu znesku prištevali tudi vrednost stavb v znesku 22.037,76 kron. Skrbeli so tudi za temeljito obnovo stare stavbe, kakor tudi za gradnjo nove greznice z ustreznimi sanitarijami; poskrbeli so, da vzgojiteljice dobijo primerno izobrazbo s strokovnim poklicem. Otroci so že dolga leta dobivali obutev in oblačila, prav tako so tudi izboljšali prehrano. Povsem so obnovili opremo v skladu z zahtevami časa.

Letno je znašal dohodek od premoženja in občasnih daril okrog 2.500 kron, kar bi zadoščalo za oskrbo okoli 640 otrok, ki pa jih niso mogli sprejeti zaradi gospodarskih razlogov, pa tudi zaradi nezadostnega števila vzgojiteljic. Tudi kapaciteta prostorov ni zadoščala, saj so morali vsako leto zavriniti prošnje za vpis precejšnjemu številu otrok, ki glede na nezadostno materialno osnovo doma, niso bili nič manj upravičeni za sprejem. Zavetišče ima velik in odprt vrt ter dvorišče, ki služi otrokom kot prostor za rekreacijo in za igro v letnem času. Predvsem pa pogrešajo velik in zračen pokrit prostor, kjer bi se lahko otroci prosto gibali jeseni in pozimi, zaščiteni pred slabim vremenom.

Da bi zavetišču zagotovili življenjske pogoje za obetaven razvoj, bi bilo primerno poskrbeti za povečanje stavbe, za gradnjo velike in razsežne lope - verande in še za napeljavo električne razsvetljave in pitne vode ter ureditev kopalnice. Prav tako so planirali povečanje števila vzgojiteljic z ustrežno izobrazbo zaradi rastočega števila sprejetih otrok.

Pripravljali so se tudi na možnost zagotoviti stalno prehrano in bivanje v nekaterih žalostnih primerih podhranjenosti in zapuščenosti. Z izboljšanjem bi sprejeli revne otroke, ki neredko ostanejo neprimerno oskrbljeni, dokler ne dosežejo starosti šestih let, ker potem predpisi zahtevajo, da jih sprejme in namesti "Dobrodelni zavod Grisoni" v Kopru.¹¹

8 Fasc spis šte. 331,553, predlog statuta in pravilnika za otroško zavetišče v Kopru 20. septembra 1881

9 Fasc 130 spis šte. 331, 28. aprila 1882

10 Fasc 210 spis šte. 1713, poročilo Andrea Bullo, 17. februarja 1908

**Specifikacija nelikvidnega in likvidnega premoženja
dobrodelnega otroškega zavetišča¹²****Nelikvidni del premoženja**

1. Zavetišče pod števil. 320 v našem okrožju,
ovrednoteno leta 1900 13.807,54 kron
2. Stavba za uporabo kot pomožna bolnišnica pod
števil. 719, ovrednotena 1900 na 6.630,22 kron
3. Skladišče, ki se drži zgoraj navedene stavbe,
ovrednotena leta 1900 na 1.600,00 kron
Nelikvidni del premoženja skupaj: 22.037,76 kron

Likvidni del premoženja

4. Pet vezanih glavnih v skupnem znesku
3.737,94 kron po obr. stopnji 5,55%
in 6% rente 215,48 kron
5. 22 obveznic Avstrijskega državnega posojila po
obr. stopnji 4% za skupno nominalno vrednost
6.200 kron 248,00 kron
6. 12 obveznic Unificiranega avstrijskega državnega
posojila po obr. stopnji 4,20% za skupno nominalno
vrednost 4.200 kron 196,40 kron
7. 2 vezani obvezn./volili Genzo in grof Marianna Pola
Grisoni/ po 4,20% za nom. vrednost 8.000 kron renta
336. 760,40 kron

8. 3 zastavni listi Istrskega zemlj. kreditnega zavoda,
po 5% nom. vrednost kron 1.600 80,00 kron
9. Posojilo koprski občini po 5%
kron 10.500 525,00 kron
10. Depoziti kot nedotakljivi kapital pri Koprski ljudski
banki po 4% za kapital vreden 1.801,99 kron, donos
do 31.12.1908 60 69 kron
11. Odprti račun pri zg. omenjeni banki po 4% za
1.266,38 kron 50,64 111,60 kron
12. Najemnina od hiše in skladišča 180,00 kron
13. Dohodek od stalnih mesečnih prispevkov oz.
obveznosti zavodu 261,60 kron
14. Drugi morebitni dohodki 500,00 kron
15. Sredstva, ki so ostala od nekdanjega društva
"Koprski godbeni ansambel" in jih mora zavetišče
predati zavodu koprške občine v znesku 1.279,51
kron po %, za kar pričakujejo od občine
pripadajočo zadolžnico.

Skupaj prihodki: 2,634,08 kron

16. Ena delnica nove Mestne paroplovne družbe v no-
minalnem znesku /z variabilno dividendo/ 20 kron

K temu finančnemu poročilu je dodano pojasnilo, da
je bilo v tem letu (1908) sprejetih v otroško zavetišče 64
dečkov in deklic.

Koper, 28. maja 1908.¹³

RIASSUNTO

Dai documenti custoditi presso l'Archivio regionale di Capodistria si può ricostruire l'attività dell'Ostello per bambini nel periodo tra il 1839 ee il 1908. L'istituto destinato ai figli di famiglie meno abbienti era stato fondato dal governo e finanziato dai cittadini benestanti. Dai documenti rinvenuti non è possibile stabilire la nazionalità dei bambini e se vi fossero ospitati anche figli di famiglie slovene. L'ostello operava in base allo statuto ed ai regolamenti approvati nel 1882.

LITERATURA

Nicolo Tomaseo: Della carità educatrice, Venezia, Tipografia Tondelli 1841.

Jacopo Bernardi: Lettere sull' Istria Capodistria, Tipografia di Giuseppe Tondelli 1866.

Antonio de Madonizza: Nella Porta Orientale /C.G. Combi/, Strenna per l'anno 1858, Fiume, Tipografia Ercole Rezza 1858.

11 Fasc 210 spis števil. 1713, 28. maja 1908

12 Fasc 210 spis števil. 1713, 28. maja 1908

13 Prisrčna hvala prof. Vladimirju Meuli za prevod dokumentov.